

Tutu ña uvi ña ni ke'i San Pablo kua'an nda'a' ne ini xini Jesús, ne ndiee' ñuu Corinto

Ti'vi' ra cha'an' nja

¹ Yu'u nduu' Pablo, te Jesucristo ni tjanu' yu'u te sania'a' i ichi' a saa kuní Ndiosí. Te yu'u xiin' ñani e' Timoteo ndii, ti'vi' ndu cha'an' ndo'ó, ne nakayá xa'a' Ndiosí ñuu Corinto, te ti'vi' tu ndu cha'an' sakuu' ne nduu' kuenta a, ne ndiee' kanii' nuu' ñu'u' Acaya.

² Na sañu'u' na Ndiosí, yuva' e', xiin' xto'o e' Jesucristo ndo'ó, te na taxí tu a ña maní' koq xiin' ndo'.

Ka'an Pablo xa'a' ña ni ndo'o ra

³ Ka'nu' va ña nduu' Ndiosí, yuva' xto'o e' Jesucristo, te nduu' tu a ña kuvita ini xa'a' e', te saki'ví tu a yoo'.

⁴ Te sakan' tu saki'ví a ndu'u nuu' sakuu' ña ndo'o' ndu, te sakan' kuví saki'ví tu ndu'u ne yoo nuu' ndee ka nuu' tundo'o' saa nii' ni saki'ví Ndiosí ndu'u.

⁵ Kuachi ndii, kij' kua'a' ka ndo'o' ndu xa'a' Cristo ndii, kua'a' ka tu saki'ví Ndiosí ndu'u nuu' tundo'o' jaan' xiin' nda'a' Cristo.

⁶ Ndisu naa' ndo'o' ndu ndii, ndo'o' ndu te ki'vi' ndo'ó, te ndo'o' tu ndu, te kaku ndo'. Te naa' ki'vi' ndu'u ndii, ki'vi' ndu'u te ki'vi' tu ndo'ó, sakan'

te kuv̄i sand̄ieni nd̄itun̄i ndo' nuu' tundo'o' ña ndo'o' ndo' jaan' ndee naa ndo'o' ndu'u.

⁷ Te in̄i va tu ndu xini ndu Ndiosí xa'a' ndo'ó, sakan' ña xini ndu ña ndo'o' ndo' saa nii' ndo'o' ndu, xa'a' a jaan' na jin kachi tu saki'ví Ndiosí ndo'ó ndee naa xaa' a xiin' ndu'u.

⁸ Ñani ta'an' ndu, kuni ndu ña kundani ndo' saa vi' kua'a' ni ndo'o' ndu nuu' ñu'u' Asia. Kua'a' xava'a ni ndo'o' ndu ya'a ka te sakan' ña kuv̄i kundieni ndu, ndee ni xanini ndu ña kuv̄i ndu.

⁹ Ni xini in̄i ndu ndee naa te xa yoo kuv̄i, ndisu ni ndo'o' ndu ña jaan' te in̄i ndu kuni ndu ndiee' mii' ndu, süu' jaan' ndii in̄i kuiti' ndu kuni ndu Ndiosí, ña sanatiaku ne ni xi'i.

¹⁰ Te ni sakakú Ndiosí ndu'u nuu' ña iyo va ña ni xi'i ndu jaan', te sakakú ka a ndu'u, te in̄i ndu ña sakakú ka tu a ndu'u nuu' tundo'o'.

¹¹ Te naa' chindiee' ndo'ó ndu'u ña ka'an na ka'an ndo' xiin' Ndiosí xa'a' ndu, te naa' kua'a' ka tu ndo' ka'an xiin' a xa'a' ndu ndii, kua'a' ka ne yivi' taxi' ña chindani a xa'a' kua'a' ña ni chindiee' a ndu.

Ka'an Pablo ndichun na ni xa'an ra ñuu Corinto

¹² Ndu'u ndii, yoo jin xa'a' ña kuv̄i ka'an ninu ndu xa'a' ndu, ña xachuun' va'a ndu kachi nimá ndu, te xika' ndaku tu ndu jin yivi', te xaa' ka vi' ndu sakan' tein ndo'ó. Te süu' xika' ndu sakan' xiin' ndiee' ña xini tuni jin yivi', süu' jaan' ndii Ndiosí nduu' ña chindiee' ndu te xika' ndu sakan'.

¹³ Sakan' ña ni ke'i ndu ña vixi te kuv̄i ka'vi ndo' a, te kuv̄i tu kundani ndo' a. Te ndiatu' in̄i i ña kundani va'a ndo' a

14 saa nii' xa xa'a kundani ndo' a sie vitin. Te kij' nandiko' xto'o e' Jesús ndii, va'a kuni nimá ndo' xa'a' ndu, te va'a tu kuni nimá ndu'u xa'a' ndo'ó.

15 Te xa'a' a ña ini i ni xini i ndo'ó ndii, ni kuni i xka'ndia i ña nuu' mii' ndiee' ndo', te sakan' kuvj xka'ndia i uvi ta'an ichi' mii' ndiee' ndo' jaan', te natiin tukuu ndo' ña sañu'u' Ndiosí ndo'ó.

16 Sakan' ña ni xanini i xka'ndia i mii' ndiee' ndo' kij' ku'un i ñu'u' Macedonia, te xka'ndia ka tu i ikan' kij' nandiko' i, sakan' te kuvj chindiee' ndo' yu'u te ku'un i ñu'u' Judea.

17 Te ndiatu' ini i ña kanini ndo' na kij' ni ndoo i kuento ña ku'un i mii' ndiee' ndo' ndii, ni xanini va'a i, uun ni xaa i ndee naa xaa' ne yivi', ne xini yoo Ndiosí, kij' ka'án ña uvi ta'an yu'u', ka'án ña uun, ndisu jin kachi ka'án tu ña ü'un'.

18 Ndisu xini kaxi' Ndiosí ña süu' ka'án ndu xiin' ndo' uun, te ka'án tu ndu ü'un'.

19 Kuachi ndii ni ka'an ndoso' Silvano xiin' Timoteo xiin' yu'u, xa'a' Jesucristo, si'e Ndiosí, nuu' ndo', te ña jaan' ndii, köo' kivi' ka'án a uun, te ka'án tu a ü'un', süu' jaan' ndii xa'a' a jaan' ka'án Ndiosí uun kujti'.

20 Kuachi ndii xiin' ña ni xaa Jesús ni xinu sakuu' kuento ña ni taxi Ndiosí nuu' e'. Sakan' na kuii' kij' xaka'nu' e' Ndiosí ndii, ka'án e' ña sakan' na kunduu a xa'a' ña ni xaa Cristo jaan'.

21 Te ndu'u ni xiin' ndo'ó ni ndii, Ndiosí nduu' ña xata' ni'i yoo' nuu' ichi' Cristo, te ni sakuiso' chuun' tu a yoo',

22 te ni chindu'u' tu a sello a nimá e', te ña jaan' nduu' Espíritu Santo ña ni chikandia a nuu' e' te kuni e' ña natiin xna'a e' ña ni taxi a kuento a

xa'a' jaan'.

²³ Ndisu Ndiosí nduu' ña xini saa kaa' nimá i, sakan' na xini tu a ña süu' xini xa'an' i ndo'ó. Te naa' tia'an ku'un i ñuu Corinto ndii, xa'a' a ña ni kuni i sakusuchi' i ini ndo' na ni xaa i sakan'.

²⁴ Süu' kuni viko ni'i' ndu ndo'ó nuu' ña ini ndo' xini ndo' Jesús, kuachi ndii xini kaxi' ndu ña xa ini va'a ndo' xini ndo' a. Süu' jaan' ndii kuni chindiee' ndu ndo'ó te va'a ka kuni ndo'.

2

¹ Xa'a' a jaan' na ni chituní i ña kü'un tukuu i mii' ndiee' ndo' te sakusuchi' i ini ndo'.

² Kuachi ndii, naa' sakusuchi' yu'u ini ndo'ó ndii, ¿yoo saki'vi yu'u kij' ya'a naa' süu' ndo'ó? Iin ndaa' ndo'ó, ne sakusuchi' i ini kuiti'.

³ Te ña ni ti'vi' i nda'a' ndo' ndii, ni ke'i e sakan' te kij' xaa' i mii' ndiee' ndo' ndii, kuni i ña nuu' a ña saki'vi ndo' yu'u ndii, sakusuchi' ndo' ini i. Te kij' va'a kuni yu'u ndii, ini i ña va'a tu kuni sakuu' ndo'ó.

⁴ Kuachi ndii, kij' ni ke'i i tutu ña ni ti'vi' i nda'a' ndo' ndii, ni ndi'ni xava'a i, te ni kusuchi' ya'a tu ini i ndee ni xaku i. Ndisu ni ke'i i e te sakusuchi' i ini ndo', süu' jaan' ndii ni ke'i e te kundani ndo' ña kundani xava'a i ndo'ó.

Yoo ka'nu' ini Pablo xa'a' te ni xaa kuachi

⁵ Te kuni ka'an i xiin' ndo' ña te ni sakusuchi' ini i jaan' ndii, süu' yu'u kuiti' ni sakusuchi' ra ini, süu' jaan' ndii kuví ka'an e' ña ni sakusuchi' tu ra ini sakuu' ndo'ó.

⁶ Ndisu xa yoo sakan' kuiti' ña sando'o' yatin' sakuu' ndo'ó te jaan'.

7 Xa'a' a jaan' na ndee chaa' ka koo ka'nu' ini ndo' xa'a' te jaan', te saki'vi tu ña'a' ndo', saa' iin kii' kuvj ndi'j ra saa titu'un'.

8 Sakan' na kuii' ka'an nda'vi i xiin' ndo' ña nia'a ni tukuu ndo' te jaan' ña ndani ña'a' ndo'.

9 Kuachi ndii, xa'a' a jaan' na ni ti'vi' i tutu jaan' nda'a' ndo' te koto kua'a i ndo'o, te kuni i naa' saxinu' ndo' sakuu' ña ka'an chuun' i xiin' ndo'.

10 Sakan' ña yoo ka yoo ka'nu' ini ndo'o xa'a', xa'a' ña ni xaa ña ndii, yoo ka'nu' tu ini yu'u xa'a' ña naa' yoo iin ña koo ka'nu' ini e' xa'a' ne jaan'. Xaa' i sakan' xa'a' ña va'a ndo'o xiin' xa'a' ña sakan' tu kuni Cristo,

11 sakan' te kanando ña ndiva'a yoo', sakan' ña xa xini e' ña kini ña kuni saa ña ndiva'a jaan' xiin' e'.

Ndi'ni Pablo xa'a' Tito

12 Kii' ni xaa i ñuu Troas te ka'an ndoso' i tu'un va'a xa'a' Cristo ndii, ni taxi xto'o e' Ndiosí ña kuvj ka'an ndoso' i ikan'.

13 Ndisu xa'a' a ña ni xini i ñani i Tito ndii, va'a xachi' ni kuni i, sakan' na ndee chaa' ka ni ndei' i ne ndiee' jaan', te ni keta i kuaxi i ñu'u' Macedonia te kuni ta'an' i xiin' ra.

Kanando e' xa'a' ña ndikun e' ichi' Cristo

14 Ndisu chindani va Ndiosí ña suvi a xaa' sakan' te kanando ndu sakuu' ichi' xa'a' a ña ndikun ndu Cristo Jesús, te suvi tu a xaa' sakan' te nduu' ndu te ka'an ndoso' tu'un va'a xa'a' Jesús. Saa kua'an iin yivi' kiku ndu tu'un jaan' ndee naa iin xiko xavixin'.

15 Kuach̄i ndii nduu' ndu'u ndee naa xiko suxa chú'ma xavixín', ña n̄i nasoko' Cristo nuu' Ndiosí, te xiko jaan' nduu' tu'un va'a ña ka'án ndoso' ndu nuu' ne xika' ichi' ña kaku n̄ia nuu' kuach̄i n̄ia, xiin' nuu' ne xika' ichi' ña kua'an mii' koq n̄ia tundo'o'.

16 Te nuu' ne kua'an mii' koq n̄ia tundo'o' jaan' ndii, xiko tu'un ña ka'án ndoso' ndu ndii, nduu' a ndee naa xiko ña xa'n̄i', ndisu nuu' ne xika' ichi' ña kaku n̄ia nuu' kuach̄i n̄ia ndii, xiko tu'un ña ka'án ndoso' ndu ndii, nduu' a ndee naa xiko ña taxi' kivi' ñuu n̄ia. Te, ¿yoq xini tuni va'a te kuv̄i saa n̄ia chuun jaan' nuu' Ndiosí?

17 Sakan' ña ndu'u ndii, süu' xiko' ndu tu'un Ndiosí naa xaa' inga ne ka'án ndoso' a, süu' jaan' ndii xini Ndiosí ña ka'án ndoso' ndaku ndu tu'un a jaan', kuach̄i ndii suvi a n̄i t̄ianu' ndu. Te sakan' tu ña jin ndaa' nduu' ndu xiin' Cristo.

3

Ka'án Pablo ña n̄i ndoo Ndiosí jin kuento xqa' nuu' e'

1 Te kij' ka'án ndu sakan' ndii, süu' ka'án ndu a te kan̄i' xiin' mii' n̄i tukuu' ndu. Sakan' ña kuni' ndu jin tutu ña ka'án va'a xa'a' ndu nuu' ndo', n̄i ndee kuni' tu a ña ke' i ndo'ó jin tutu ña ka'án va'a xa'a' ndu nuu' inga ne yivi' naa xaa' inga te yivi'.

2 Te kuni' tutu jaan' nuu' ndu, sakan' ña xa ndo'ó nduu' tutu ña ka'án va'a xa'a' ndu, ña kuni' nuu' ndu. Te ndiaka' ndu ndo'ó nimá ndu mii' ka kua'an ndu, te ka'án tu ndu xa'a' ndo' nuu' sakuu' ne yivi', sakan' na xini n̄ia ndo'ó, te xini tu n̄ia kivi' ñuu ndo'.

³ Sakan' ña nia'á ndo'ó ña nduu' ndo' tutu ña ka'án va'a xa'a' ndu, ña ni ke'i mii' Cristo, te ni'i ndu a mii' ka kua'an ndu. Te ni ke'i ña'a' Cristo xiin' tuun' nuu' tutu, süu' jaan' ndii xiin' ndiee' Espíritu Santo, ña taxi' Ndiosí tiaku, ni ke'i a ña jaan', te ni ndee ni ke'i tu ña'a' a xata' yuu', süu' jaan' ndii nuu' nimá ndo' ni ke'i a ña jaan'.

⁴ Te vitin ndii, Cristo nduu' ña xaa' sakan', te inji ndu xini ndu Ndiosí ña sakuu' ña jaan' ndii, ña ndixa xna'a nduu' a.

⁵ Süu' xiin' ña chuun va mii' ndu na kuví xaa' ndu ña jaan', süu' jaan' ndii Ndiosí nduu' ña xaa' chuun va ndu nuu' chuun jaan'.

⁶ Te sakan' tu Ndiosí nduu' ña ni xaa chuun va ndu, te kaka nuu ndu nuu' a saa ka'án chuun' kuento xaa' ña ni ndoo a xiin' e'. Te kuento xaa', ña ni ndoo a xiin' e' jaan' ndii, süu' yoo kuej a nuu' tu'un ndei' ña ni ke'i, süu' jaan' ndii yoo kuej a nuu' ña ndiee' Espíritu Santo. Te tu'un ndei' jaan' ndii, ka'án chuun' a ña kuví e', ndisu Espíritu Ndiosí ndii, taxi' a kivi' ñuu e' ña köo' kivi' ndi'i'.

⁷ Te tu'un ndei', ña ka'án chuun' ña kuví e' jaan' ndii, ni ke'i ña'a' Ndiosí xata' yuu'. Te kij' ni taxi' ña'a' a nda'a' Moisés ndii, ni yi'e koo' chukuu' a, sakan' na ne vi'e Israel ndii, ndee ni kuví koto' ni ña nuu' ra, sakan' ña ni yi'e xava'a nuu' ra. Ndisu tee' ndee ni yi'e kua'a' a ndii, kuie kuie ni nda'va a.

⁸ Saa ka vi' tu ndatun' yi'é tu'un xaa', ña ni ndoo Ndiosí nuu' e' jaan', ña yoo kuej nuu' ndiee' Espíritu Santo jaan'.

⁹ Kuachí ndii, naa' tu'un ndei', ña ka'án chuun' ña kuví e' xa'a' kuachí e' jaan', ni yi'e ndatun'

ya'a ndii, saa ka vi' tu ndatun' ni yi'e tu'un xaa', ña ka'an ña xa ni xandaku Ndiosí nimá e' nuu' a.

¹⁰ Kuachí ndii, tee' ndee ni yi'e koo' chukuu' tu'un ndei', ña ni taxí Ndiosí ña nuu' ndii, näkuitá ña yi'é ña jaan' xiin' ña yi'é ña xaa', ña taxi' a nda'a' yoo'.

¹¹ Sakan' ña, naa' ni yi'e tu tu'un ndei', ña kuie kuie ni ni ndi'i ndii, saa ka vi' tu yi'e ña xaa', ña köo' kivi' ndi'i'.

¹² Te xa'a' a ña iní ndu xini ndu ña xaa' jaan', na ka'an ndituní ndu xa'a' a.

¹³ Te ni xaa' ndu ndee naa ni xaa Moisés, ña ni tisa'vi ra nuu' ra xiin' jin toto te küni ne vi'e Israel ña nda'vá ña yi'é nuu' ra.

¹⁴ Ndisu ña kundani ne jaan' ndii, ni xa xii nja. Te ndee kivi' vitin, kii' ka'vi' nja tu'un ndei' ña ni taxí Ndiosí nda'a' nja xta'an' ndii, kusaa' tiasi ka toto jaan' nuu' nja, te küvi kundani nja tu'un ndei' a jaan', sakan' ña tia'an kundia'a toto jaan', kuachí ndii jin ndaa' ña iní e' xini e' Cristo kuiti' sakundia'á ña jaan'.

¹⁵ Te ndee kivi' vitin, kii' ka'vi' nja tu'un ndei' Ndiosí, ña ni natijn Moisés xta'an' ndii, toto jaan' tiasi nuu' ña kundani nja.

¹⁶ Ndisu kii' natiin' yoo ka xto'o e' Jesús ndii, kundia'a toto jaan' saa a.

¹⁷ Kuachí ndii, xto'o e' jaan' ndii, Espiritu nduu' a, te mii' yoo Espiritu xto'o e' jaan' ndii, ne xa yoo ndiká ndiee' ikan'.

¹⁸ Xa'a' a jaan' na sakuu' yoo' ndii, köo' ka toto jaan' tiasi ka nuu' e'. Te nduu' e' ndee naa yuu' tata, ña yi'é te nia'á e' ña ka'nu' köo chukuu' xto'o e' jaan', te sakan' kua'an na kua'an e' ña

nduva'a ka e' ndee skachi' naxaa e' koo e' saa
nii' kaa' mii' xto'o e' jaan'. Te sakuu' ña jaan'
ndii, mii' Espiritu xto'o e' nduu' ña xaa' a.

4

*Ka'án ndoso' ndaku Pablo tu'un va'a xa'a'
Jesús*

¹ Xa'a' a jaan' na xikuiín ndu ña xaa' ndu
chuun nuu' Ndiosí, ña ni sakuiso' chuun' a ndu
xa'a' a ña ni kuvita inji a xa'a' ndu.

² Te koo' ndee iin ña'a xaa' si'e ndu, ni ndee
koo' tu ña ka'an kaa' xaa' ndu, te sakan' tu xini
xa'an' ndu ndee iin ne yivi', ni ndee nama' ni tu
ndu tu'un Ndiosí. Süu' jaan' ndii iin ndaa' Ndiosí
xini ña ña ndixa xna'a nduu' ña ka'an ndu, te
kuvij inji ndo' kunij ndo' a.

³ Ndisu naa' yoo ka kundani tu'un va'a ña
ka'an ndoso' ndu jaan' ndii, kundani ña a sakan'
ña ne xika' ichi' ña kua'an mii' koo tundo'o'
nduu' ña.

⁴ Te ne jaan' ndii, kuvij kundani ña tu'un va'a
jaan', sakan' ña ña ndiva'a, ña nduu' ndiosí nuu'
ñu'u' iin yivi' yo'o', ni ndasi ña kundani ña te
kuvij kundani ña tu'un va'a jaan', te natuvi nuu'
ña xiin' ña yie' tu'un va'a ndatun' koo' chukuu'
jaan', ña ka'an xa'a' Cristo. Te ni ndaku nii'
Cristo jaan' sa'a kaa' mii' Ndiosí.

⁵ Kuachi' ndii süu' xa'a' mii' ndu ka'an ndoso'
ndu, süu' jaan' ndii xa'a' xto'o e' Jesucristo ka'an
ndoso' ndu, te nduu' ndu te xika' nuu' nuu' kujij'
ndo' xa'a' a ña xika' nuu' ndu nuu' Jesús.

⁶ Te Ndiosí ni ka'an chuun', te ni natuun ñu'u'
ña nuu' kii' ni yoo ñaa' iin yivi', te suvi tu a

nduu' ña ni xaa sakan', te ni natuun ñu'u a jaan' nimá ndu'u, te nia'a ndu a nuu' inga ne yivi', te kuvj kundani nja ña ña ndatun' koo' chukuu' nduu' Ndiosí. Te nia'á Ndiosí ña ndatun' a jaan' xiin' nda'a' Jesucristo.

Ini ndu xini ndu Ndiosí kii' yoo tundo'o'

⁷ Te ndu'u ndii, ndee na kisi ña ni kua'a xiin' ñu'u' kixin' nduu' ndu, te ñu'u' ña ndiaa ya'vi' xava'a jaan' nimá ndu, ña nduu' tu'un va'a. Te xiin' ña jaan' nia'á Ndiosí ña ña ndiee' ka'nu' koo' chukuu' jaan' ndii, ña ndiee' mii' a nduu' a, te süu' ña ndiee' mii' ndu nduu' a.

⁸ Sakan' na kuii' tee' ndee yoo kua'a' tundo'o' nuu' kivi' ñuu ndu ndii, kuvj kanando a ndu, te tee' ndee yoo kua'a' tu ña sandi'ni ndu'u ndii, kuvj sanuu' a nimá ndu.

⁹ Tee' ndee ndikún ne yivi' taxi' nja ndu'u ndii, kuasa' yoo' iin ndaa' ndu. Tee' ndee suku' ne yivi' ndu'u ñu'u' ndii, kuasa' sandoñu'u' nja ndu.

¹⁰ Te mii' ka kua'an ndu ndii, ndo'o' ndu xiin' ñu'u' nde'i ndu xa'a' ichi' Jesús. Sakan' te kunj tu ne yivi' xa'a' kivi' ñuu Jesús xiin' ña xaa' ndu.

¹¹ Kuachj ndii, vitin ña tiaku ndu ndii, saa kivi' kuein' kuu' ndu xiin' kivi' ñuu ndu xa'a' ña ka'an ndoso' ndu xa'a' ichi' Jesús. Sakan' te kunj tu ne yivi' xa'a' kivi' ñuu Jesús xiin' nda'a' ña xaa' ndu xiin' ñu'u' nde'i ndu.

¹² Sakan' na kuii' ndu'u xa yoo kuvj, te natijn ndo'ó kivi' ñuu ña köo' kivi' ndi'i.

¹³ Sakan' ña ini ndu xini ndu Ndiosí ndee naa ni ini te ni ke'i mii' yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ka'an a ndii: "Ini i xini i Ndiosí, sakan' na ka'an i xa'a' a", kachi a. Te sakan' tu ndu'u ndii,

kandixa' ndu Ndiosí, sakan' na ka'án ndu xa'a' a.

14 Kuachi ndii xiní ndu ña Ndiosí ni sanatiaku xto'o e' Jesús tein ne ni xi'i, te sanatiaku tu a ndu'u xiin' Jesús jaan', te sanakua'a inga' Jesús jaan' ndu'u xiin' sakuu' ndo'ó nuu' Ndiosí.

15 Te sakuu' ña jaan' ndo'o' ndu xa'a' ña va'a ndo'ó, sakan' te kua'a' ka ne yivi' natiin ña ndani mji' ña'a' Ndiosí, te kua'a' ka tu ña taxi ña chindani a. Sakan' te ña jaan' natiin sakuu' ña xaka'nu' ña'a' e'.

16 Xa'a' a jaan' na nüu' nimá ndu, kuachi ndii, tee' ndee so'o xixa' ñu'u' nde'i ndu kua'an a, ndisu nimá ndu ndii, so'o nakoó ka ndiee' a i'in kivi' kua'an.

17 Kuachi ndii, tundo'o' kuali', ña ndo'o' ndu iin yivi' yo'o' ndii, iin kanj' kuiti' yoo a, te ña xka'ndiá kuiti' nduu' tu a. Ndisu xa'a' ña jaan' taxi Ndiosí nda'a' ndu ña va'a koo' chukuu' ña köo' kivi' ndi'i'.

18 Sakan' ña xito' ndu ña kivi' kuni nduchi' nuu' ndu, süu' jaan' ndii xito' ndu ña küvi kuni ndu. Te ña küvi xini e' ndii, ña xka'ndiá kuiti' nduu' a, ndisu ña küvi kuni e' ndii, ña köo' kivi' ndi'i' nduu' ña jaan'.

5

1 Kuachi ndii xiní ndu ña naa' ndoñu'u' ñu'u' nde'i ndu, ña nduu' ndee naa iin vi'e toto, ña iin iin kanj' kuiti' iin yivi' yo'o' ndii, taxi Ndiosí nda'a' ndu iin ña köo' kivi' ndoñu'u' ndivi'. Te ña jaan' ndii, süu' te yivi' ni xa'a' a.

2 Te xa'a' a jaan' na tana' ndu ña kusaa' tiaku ka ndu iin yivi' yo'o' xa'a' a ña xikán va ini ndu

ñā nama kii' ñu'u' nde'i ndu yo'o', te ñakundixin ndu ñu'u' nde'i ñā nduu' kuenta ndivi'.

³ Sakan' na kuii' kumi' ndu ñu'u' nde'i xaa' ndivi', sakan' te kunduu ndu iin te kōo' ñu'u' nde'i ikan'.

⁴ Te vitin ñā kusaa' tiaku ka ndu xiin' ñu'u' nde'i yo'o' ndii, tana' ndii u'vi iní ndu, kuachi ndii kuní ndu ñā kunduu ndu iin te kōo' ñu'u' nde'i, süu' jaan' ndii kuní ndu ñā nama kii' ñu'u' nde'i ndu, ñā xi'í kaa', xiin' ñā kōo' kivi' kuví.

⁵ Te mii' Ndiosí nduu' ñā ni xava'a ndu'u' xa'a' ñā jaan', te ni chinaá Espíritu Santo nimá ndu, ñā jaan' ni chikandia a nuu' ndu.

⁶ Xa'a' a jaan' na saa kivi' iní ndu xika' ndu iin yivi', te xiní tu ndu ñā vitin ñā tiaku ndu xiin' ñu'u' nde'i yo'o' ndii, xika' yoo ndu nuu' xto'o e'.

⁷ Sakan' ñā ñā jaan' kuiti' iní ndu xini ndu te xika' ndu iin yivi', te süu' ndi'ni ndu xa'a' ñā xini nduchi' nuu' ndu.

⁸ Sakan' na kuii' iní ndu te xika' ndu iin yivi', te ka'an nimá ndu ñā ñakoo kii' ndu ñu'u' nde'i ndu yo'o', te ku'un kundiee ndu mii' ndu'u' xto'o e' jaan'.

⁹ Sakan' na kuii' saa kivi' xanduxa' ndu, te sasii' ndu iní xto'o e' jaan', naa' yoo ndu xiin' ñu'u' nde'i yo'o', uun naa' yoo ndu xiin' ñu'u' nde'i xaa'.

¹⁰ Kuachi ndii sakuu' yoo' kuní a kuyatin nuu' Cristo mii' xa'nú a kuachi, te i'in e' natiin ñā xata'an natiin e' xa'a' ñā va'a, uun ñā nia'a ñā ni xaa e' kii' ni xika e' iin yivi' yo'o'.

Ni ñakoo e' ñā maní' xiin' Ndiosí ni xaa Cristo

11 Te xa'a' ña xini ndu ña kuni a kuyi'vi e' xto'o e' jaan' ndii, xika' ndu sakandixa' ndu ne yivi', sakan' ña Ndiosí ndii, xa xini a saa xika' ndu nuu' a, te ndiatu' ini i ña xini tu ndo'ó ndu'u xiin' nimá ndo'.

12 Te kii' ka'an ndu sakan' ndii, süu' ka'an ndu a te kan'i xiin' mii' ni tukuu' ndu nuu' ndo', süu' jaan' ndii ka'an ndu a te kuyi' ka'an ninu na ndo'ó xa'a' ndu, te kuyi' tu nakujin ndo' nuu' ne xasuvi' xiin' mii' mii' xa'a' ña xaa' kuji' nia, te süu' xaa' nia a xiin' jin ndaa' nimá nia.

13 Sakan' ña, naa' te loco nduu' ndu tuu ne yivi' ndii, xa'a' chuyun nuu' Ndiosí nduu' ndu te loco, te naa' te kuu' kaxi' nduu' ndu tuu nia ndii, xa'a' ña va'a mii' ndo' nduu' ndu te kuu' kaxi'.

14 Kuachi ndii xa'a' a ña ndani Cristo ndu'u na xaki'i' a ndu, te xaa' ndu ña kaa', sakan' ña xa ni kundani ndu ña jin ndaa' ña jaan' kuji' ni xi'i xa'a' kuachi sakuu' e'. Xa'a' a jaan' na jin kachi ni xi'i tu sakuu' e' xiin' a kij' ni xi'i a.

15 Te xa'a' a ña ni xi'i a xa'a' kuachi sakuu' e' ndii, kuni a ña kutiaku e' xa'a' ña jaan' kuji', te süu' kutiaku ka e' xa'a' mii' e'. Süu' jaan' ndii kutiaku e' te saa e' ña kuni ña ni xi'i jaan', te ni natiaku a xa'a' ña va'a mii' e'.

16 Sakan' na kuii' ndee vitin, te ndee nuu' ku'un e' ndii, xanini ka ndu xa'a' inga ne yivi' naa xanini ne yivi' jin yivi'. Ña ndixa nduu' a ña ni xanini tu ndu'u xta'an' ña ndee Cristo ndii, te yivi' nda'vi so'o kuji' nduu' a. Ndisu vitin ndii, süu' sakan' ka xanini ndu xa'a' a.

17 Xa'a' a jaan' na naa yoo ka ini xini Cristo ndii, ne yivi' xaa' ni nandu nia, te ña ni nduu nia ña nuu' ndii, xa ni ndoo ña jaan'. Sakan' na

kuii' v̄it̄in ndii, ne yiv̄i' xaa' nduu' kañii' n̄īa.

18 Te s̄akuu' ña kaa' kuax̄i nda'a' Ndiosí, ña n̄ī nākōo e' ña man̄i' xiin' xiin' nda'a' Cristo, te n̄ī ka'an chuun' Ndiosí xiin' ndu ña ka'an ndu xiin' ne yiv̄i' ndee ña kuní a s̄aa n̄īa, te nākōo n̄īa ña man̄i' xiin' a.

19 Te ka'an tu ndu xiin' n̄īa ña xiin' nda'a' Cristo n̄ī nākōo Ndiosí ña man̄i' xiin' ne yiv̄i' iin yiv̄i', te kōo ka'nu' x̄achi' in̄i a xa'a' kuach̄i n̄īa. Ña jaan' nduu' ña n̄ī ka'an chuun' Ndiosí xiin' ndu ña ka'an ndu xa'a' a nuu' ne yiv̄i'.

20 Sakan' na kuii' te tianu' Cristo nuu' a ka'an ndoso' xa'a' a nduu' ndu, xa'a' a jaan' na ndee naa m̄ji' Ndiosí ka'án nda'vi xiin' nda'a' ndu nuu' ndo' ña nākōo ndo' ña man̄i' xiin' a. Xa'a' a jaan' na ka'án nda'vi ndu nuu' ndo' xa'a' Cristo ña nākōo ndo' ña man̄i' xiin' Ndiosí.

21 Kuach̄i ndii, tee' ndee k̄ōo' ndee iin kuach̄i n̄ī xaa' Cristo ndii, kuach̄i yoo' n̄ī s̄akuiso' ña'a' Ndiosí, te kundūu e' ne ndaku nimá nuu' a xa'a' ña n̄ī xaa' Cristo.

6

1 Te v̄it̄in ña te xaa' chuun nuu' Ndiosí nduu' ndu ndii, ka'án nda'vi ndu xiin' ndo'ó ña n̄at̄iin saka ndo' ña ndan̄i m̄ji' Ndiosí ndo'ó.

2 Kuach̄i ndii yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ka'án a ndii:

Kij̄i' n̄ī kun̄i a ña ch̄ind̄jee' i ndo'ó ndii, n̄ī ch̄ind̄jee' i ndo'ó,

te kij̄i' n̄ī kun̄i a ña s̄akakú i ndo'ó ndii, n̄ī s̄akakú i ndo'ó.

Sakan' yoso' a.

Chuun xa'a' ndo' ña ka'án ndu xiin' ndo', vitin ni xaa kivi' ña chindjee' Ndiosí ndo'ó, te vitin tu ni xaa kivi' ña sakakú a ndo'ó.

³ Kuäsa' xaa' ndu ndee iin ña vä'a xiin' ndee iin ne yivi' te kania'a nja xa'a' chuun nuu' Ndiosí ña xaa' ndu.

⁴ Süu' jaan' ndii xiin' sakuu' ña ndo'o' ndu nia'á ndu ne yivi' ña te xika' nuu' nuu' Ndiosí nduu' ndu. Naa kuu' ña kuie inji ndu nuu' tundo'o', xiin' naa kuu' ña natiin ndu, xiin' naa kuu' ña sandi'ni a ndu,

⁵ xiin' naa kuu' ña suku' yo'o' te yivi' ndu'u, xiin' naa kuu' ña xiñu'ú ndu vi'e kaa, xiin' naa kuu' ña katí kua'a' ne yivi' ndu, te kani nja ndu, xiin' naa kuu' ña xachuun' u'vi ndu, xiin' naa kuu' ña kixín va'a ndu, xiin' naa kuu' ña xika' soko ndu,

⁶ te xiin' naa kuu' ña xika' ndoo ndu, xiin' naa kuu' ña sania'á ndu ña ndixa ña xini ndu, xiin' naa kuu' ña kuie inji ndu xa'a' ne yivi', xiin' naa kuu' ña maso ndu, xiin' naa kuu' ña xachuun' Espiritu Santo nimá ndu, xiin' naa kuu' ña ndani ndu ne yivi' xiin' iin ndaa' nimá ndu,

⁷ xiin' naa kuu' ña ka'án ndoso' ndu tu'un ña ndixa xnä'a, xiin' naa kuu' ña taxi' Ndiosí ña ndjee' ndu. Te tiin ndiaa ndu ña nduu' ña xachuun' ndaku ndu jaan', te xiin' ña jaan' naka'án ndu xa'a' ndu kij' yoo' tundo'o' nuu' ndu, uun kij' kiese' va'a ndu.

⁸ Xaá tukü ndii tiin' ka'nu' ne yivi' ndu, te xaá tukü ndii kanja'a nja xa'a' ndu, te xaá tukü ndii ka'án va'a ne yivi' xa'a' ndu, te xaá tukü ndii tun vixi ka'án nja xa'a' ndu. Te sakan' tu ka'án nja ña te xini xa'an' nduu' ndu, tee' ndee ña ndixa

xna'a nduu' ña ka'an ndu.

⁹ Kuu' nja xiin' ndu ndee naa te koo' xiní, tee' ndee xiní kaxi' nja ndu'u, te xa yoo ndu kuví ndu, ndisu koto ndo' kusaa' tiaku ka ndu, sando'o' nja ndu, ndisu tia'an kuví ndu.

¹⁰ Naa iin' te suchi' ini iin' ndu, ndisu saa kivi' va'a kuni ndu, naa iin' te natiin' iin' ndu, ndisu kua'a' va ne yivi' nduu' vika' xaa' ndu xiin' ña ndixa, naa iin' te koo' xachi' ña'a iin' ndu, ndisu kumi' ndu sakuu' nuu' ña'a.

¹¹ Ndo'ó, ne ta'an' ndu, ne nakayá xa'a' Jesús ñuu Corinto ndii, ni ka'an kaxi' va ndu xiin' ndo', te ni ka'an ndu xiin' ndo' xiin' iin' kanii' nimá ndu.

¹² Te tüku' ni kuu' ndu xiin' ndo', ndisu ndo'ó ndii, tuku' ka kuu' ndo' xiin' ndu.

¹³ Te xa'a' a ña nduu' i ndee naa yuva' ndo' ndii, ka'an nda'vi i xiin' ndo' ndee naa xaa' iin yuva' xiin' si'e ra ña taxí na ndo' nunia' kanii' nimá ndo' nuu' i, ndee naa xaa' yu'u ña nunia' i kanii' nimá i nuu' ndo'.

Nduu' e' ndee naa vi'e Ndiosí tiaku

¹⁴ Ndo'ó ndii, süu' iin' kachi ka xika' ndo' te sakan' ne ini xini Jesús, sakan' na kuii' ki'in ta'an' kutu' ka ndo' xiin' ne jaan'. Kuachi ndii ki'in' ta'an' ña ndaku xiin' ña nja'a, te ni ndee ki'in' ta'an' tu ñu'u xiin' ña iin' yaví.

¹⁵ Sakan' tu Cristo ndii, ni ki'in' ta'an' a xiin' ña ndiva'a, ni ndee va'a tu ki'in' ta'an' kutu' iin' ne ini xini Jesús xiin' ne ini xini a.

¹⁶ Yükun' Ndiosí ndii, ki'in' ta'an' a xiin' yükun' ndiosí saka. Sakan' ña yoo' ndii, yükun' mii' Ndiosí tiaku nduu' e', naa ni ka'an mii' a ndii:

Kundu'u' inga' i xiin' ne yivi' kaa', te kaka inga'
tu i xiin' nia,
te yu'u kunduu Ndiosí nia, te ne kaa' kunduu
kuenta i.

Ni kachi a.

¹⁷ Te ni ka'an ka tu xto'o e' Ndiosí ndii:

Ndo'ó, ne nduu' kuenta i ndii, kua'an kiee ndo'
tein ne yivi' ñaa',

te kuxioo ndo' nuu' nia.

Sakan' te tondia ndo' ndee jin ña nia'a ña xaa'
nia,

te sakan' kuvi natjin yu'u ndo'ó.

¹⁸ Te yu'u kunduu yuva' ndo',

te ndo'ó kunduu tiaa si'e i xiin' ña'a' si'e i,

kachi xto'o e' Ndiosí, ña ka'nu' koo' chukuu'.

7

¹ Ne ta'an' manj' i, ña jaan' nduu' ña ni taxj'
Ndiosí kuento a xa'a' nuu' e'. Xa'a' a jaan' na
kuni a ña ndasandoo xiin' mii' xachi' e' nuu'
sakuu' ña sativi' ñu'u' nde'i e', xiin' espíritu e'.
Te xa'a' a ña yi'vi e' Ndiosí ndii, na sanduxa' e'
te kunduu xachi' e' nditia kuiti' a.

*Va'a kuni Pablo ña ni nama ne ñuu Corinto
nimá nia*

² Xa'a' a jaan' na saa ndo' ña va'a te natjin
va'a ndo' ndu'u, sakan' ña xiní ndo' ña kuasa'
ni xaa' ndu ña nia'a xiin' ndee jin ne yivi', ni
ndee kuasa' tu ni sativi' ndu ndee jin ne yivi', te
kuasa' ni tu ni xini xa'an' ndu ndee jin ne yivi'.

³ Te süu' ka'an i sakan' xa'a' a ña kuni saka'an'
i ndo'ó, kuachj' ndii xa ni ka'an i xiin' ndo' ña
ndanj' kua'a' i ndo'ó. Naa' tiaku i uun naa' kuvi
i ndee saa ka ni ndii, ndanj' na ndanj' i ndo'ó.

⁴ Nditun̄i va yu'u te ka'án̄ i xiin' ndo'ó xa'a' ña kaa', te ka'án̄ va'a va tu i xa'a' ndo' nuu' ne yivi'. Tee' ndee kua'a' ndo'o' ndu ndii, va'a va kuni i, te naá va'a tu nimá i.

⁵ Sakan' ña ndee kij' ni xaa ndu nuu' ñu'u' Macedonia yo'o' ndii, tia'an kuv̄i nandiee' ndu. Süu' jaan' ndii xanu'u' tundo'o' yoo nuu' kivi' ñuu ndu saa kua'an. Ne yivi', ne ndasi' ndu'u' ndii, sando'o' ña ndu, te ndo'o' tu ndu xaa ña ndi'ni nimá ndu.

⁶ Ndisu Ndiosí ndii, saki'ví a ne nda'vi kuni inji, te ni saki'ví a ndu'u' kij' ni xaa Tito mii' ndiee' ndu yo'o',

⁷ te süu' xa'a' a ka ni xaa Tito kuiti' na ni saki'ví a ndu'u, süu' jaan' ndii sakan' tu xa'a' a ña va'a kuni ra ni xaa ndo'ó. Te xa ni ndatu'un' tu ra nuu' ndu ña ka'án̄ va nimá ndo' kun̄i ndo' ndu, te sakan' tu ni ka'an ra xiin' ndu ña suchi' va inji ndo' xa'a' kuachi ña ni xaa ndo', te ni ka'an tu ra xiin' i ña kusaa' nakuitá ka ndo' xiin' i. Xa'a' a jaan' na so'o va'a ka ni kun̄i i.

⁸ Kuachi ndii tee' ndee ni kusuchi' inji ndo' ni xaa i xiin' tutu ña ni ti'vi' i nda'a' ndo' jaan' ndii, kuasa' ka suchi' inji i xa'a' ña jaan' vitin. Ña ndixa nduu' a ña saa' ndii, ni kusuchi' tu inji yu'u kij' ni xini i kuento ña ni sakusuchi' tutu jaan' inji ndo'ó.

⁹ Te vitin ndii, va'a va kuni i xa'a' ña jaan', süu' va'a kuni i koto ka ni sakusuchi' i inji ndo' xiin' tutu jaan', süu' jaan' ndii koto ka ni kusuchi' inji ndo' xa'a' kuachi ndo', ña ni xaa ndo' jaan' nuu' Ndiosí, te ni nama ndo' nimá ndo' xa'a' a. Te ña ni kusuchi' inji ndo' jaan' ndii, ña ni kun̄i mii'

Ndiosí nduu' a. Xa'a' a jaan' na kuäsa' ni xaa' ndu ndee jin ña vä'a xiin' ndo'.

¹⁰ Kuächí ndii, kij' kusuchi' inji e' saa kuní mji' Ndiosí xa'a' a ña ni xaa e' kuächí ndii, kuni nama e' nimá e' xa'a' kuächí ña ni xaa e' jaan', te sakakú Ndiosí yoo', te köo' ndee jin xa'a' ña kusuchi' ka inji ndu xa'a' a ña ni sakusuchi' ndu inji ndo'ó. Ndisu ña kusuchi' inji ne yivi' jin yivi' ndii, kuenta ña xi'í kujiti' nduu' ña jaan'.

¹¹ Te vitin ndii, koto ndo' saa vi' ni nama nimá ndo' ni xaa ña ni kusuchi' inji ndo' nuu' Ndiosí xa'a' a ña ni xaa ndo' kuächí jaan'. Ña jaan' ni xaa sakan', te ni nakuita kuento ndo' ña saa ka ndo' ña ni xaa ndo' jaan', te ndee xa'a' yu'u ni naka'an ndo', te ni xtani tu ndo' kuächí ña ni xaa ne yivi' jaan', te ni yi'vi tu ndo' Ndiosí xa'a' ña ni xaa ndo' kuächí jaan'. Ndi'i jaan' te ni kuni tu ndo' ña kuni ndo' yu'u, ni yoo tu'va ndo' te saa ndo' ña ni ka'an i, te ni sando'o' ndo' te ni xaa kuächí jaan'. Te xiin' sakuu' ña ni saxinu ndo' ña ni ka'an i jaan' ndii, nia'a' ndo' ña xa ni sanduva'a ndo' tu'un kui'e jaan' tein ndo'.

¹² Xa'a' a jaan' na kij' ni ke'i i tutu jaan', te ni ti'vi' e nda'a' ndo' ndii, süu' ni ti'vi' e xa'a' yoo ni xaa kuächí jaan', uun xa'a' yoo ni ndo'o' xa'a' kuächí jaan'. Süu' jaan' ndii ni xaa i sakan' te nia'a' ndo' nuu' Ndiosí saa vi' ndi'ni ndo' xa'a' ndu'u.

¹³ Te xa'a' ña jaan' na ni saki'vi a nimá ndu, ndisu kua'a' ka ni saki'vi a nimá ndu kij' ni xini ndu ña vä'a va kuni Tito kij' ni xaa ra yo'o' xa'a' ña ni xandieni ña'a' sakuu' ndo'ó.

¹⁴ Sakan' na kuii' ña ni ka'an vä'a i xa'a' ndo'ó nuu' Tito ndii, kuäsa' ni saka'an' ndo' nuu' i,

sakan' ña sakuu' ña ka'an ndu xiin' ndo' ndii, ña ndixa nduu' a, te sakan' tu sakuu' ña ni ka'an va'a ndu xa'a' ndo' xiin' te jaan' ndii, ña ndixa nduu' tu a jaan'.

¹⁵ Te ña ndani va ra ndo'ó ndii, so'o kua'an kua'nu ka a kii' naka'an' ra ña ni saxinu sakuu' ndo' ña ni ka'an ra xiin' ndo', xiin' ña ni natijn va'a tu ña'a' ndo', xiin' ña yi'vi ndo', te ni tijn ka'nu' tu ña'a' ndo'.

¹⁶ Te yu'u ndii, va'a va kuni i ña kuvu ini i kuni i ndo'ó xiin' iin kani' nimá i.

8

Kaya ne ini xini Jesús xu'un' xa'a' inga ne ndikún ichi' a

¹ Ne ta'an' ndu, vitin kuni ka'an ndu xiin' ndo' xa'a' saa vi' xamaní Ndiosí ne nakayá xa'a' Jesús, ne ndiee' nuu' ñu'u' Macedonia.

² Sakan' ña tee' ndee kua'a' ya'a ndo'o' nja, te kua'a' ya'a tu natiin nja ndii, va'a va kuni nja, te sakan' tu kua'a' xu'un' xito' nja ndee naa ne vika' vi' nduu' nja.

³ Te kumi' yu'u ña ndaku ña xiin' ña ka'an nimá mii' nja te xito' nja xu'un' jaan' saa kundiee' nja, te xaá ndii, ndee ya'a ka te sakan' saa kundiee' nja.

⁴ Ndee ni ka'an nda'vi va nja xiin' ndu ña taxu ndu ña koto na nja xu'un', te chindiee' na nja ne nduu' inga' kuenta Ndiosí xiin' e'.

⁵ Te süu' xu'un' kuiti' ni xito nja, süu' jaan' ndii ni xaa nja kua'a' ka te sakan' ña ni ka'an ndu xiin' nja. Sakan' ña ña nuu' ndii, ni sanakua'a xiin' mii' nja nda'a' xto'o e' Jesús, te ni nakuita

tụ kuento nĩa xiin' ndu'u xa'a' ña kuni saa nĩa ña kuní Ndiosí.

⁶ Tito nduu' te nị xa'a' nakaya xu'un' jaan' tein ndo', sakan' na kuii' nị ka'an nda'vi ndu xiin' ra ña saxinu ra chuun va'a jaan' saa nii' nị taxi xa'a' ra a tein ndo'.

⁷ Sakan' ña ndo'ó ndii, chuun va ndo' nuu' ndee ndee ka ña xaa' ndo': naa kuu' ña inị ndo' xini ndo' Jesús, xiin' ña chuun va ndo' xiin' tu'un va'a, xiin' ña chuun tụ ndo' xiin' ña xini tuní, xiin' ña taxi' ndo' kivi' te chindjee' ndo' ne yivi', xiin' ña ndani ndo' ndu'u. Xa'a' a jaan' na vitin ndii, kuní a ña saa tụ ndo' ña nduxa', te saxinu ndo' chuun va'a yo'o' xa'a' ne yivi'.

⁸ Te süu' ka'an chuun' i ña jaan' xiin' ndo', süu' jaan' ndii kuní kuiti' i ña kuni ndo' saa nia'á tuku ne ndikún ichi' Jesús ña yoo tu'va nĩa te chindjee' nĩa ne natiín, te sakan' te kuví nia'a' tụ ndo'ó ña ndani xna'a' ndo' ne yivi'.

⁹ Kuachi' ndii xa xini ndo'ó ña ndani mii' xto'o e' Jesucristo ndo'ó, sakan' suu' xa'a' a ña ndani a ndo'ó, na tee' ndee ña vika' nduu' a ndii, nị xanda'vi xiin' mii' mii' a, te xiin' ña nị xanda'vi xiin' mii' mii' a jaan' nị nandu'u ndo'ó ne vika'.

¹⁰ Te xa'a' ña va'a mii' ndo' na kuni kondia yu'u' i ndo'ó xa'a' ña jaan', kuachi' ndii xa ndee kuiya ndi'i vi' nị xa'a' mii' ndo' nakaya ndo' xu'un' jaan'. Te süu' nị xa'a' kuiti' ndo' xaa' ndo' ña jaan', süu' jaan' ndii mii' tụ ndo' nị taxi xa'a' xiin' ña jaan'.

¹¹ Sakan' na kuii' vitin ndii, na saxinu tụ ndo' a saa kundiee' mii' ndo', saa nii' va'a nị kuni ndo' te nị taxi xa'a' ndo' xiin' a, sakan' tụ na saxinu ndo' a.

12 Kuach̄i ndii, naa' nd̄ix̄a x̄n̄a' a ka'án nimá yoo ka ch̄ind̄iee' n̄īa ndii, natiin' Ndiosí sāa kund̄iee' m̄ii' n̄īa tax̄i n̄īa, sakan' ñ̄a Ndiosí ndii, x̄ikán jaan' nuu' e' ñ̄a x̄iní a ndii, k̄oo' a kumi' e'.

13 Sakan' ñ̄a süu' ka'án i ñ̄a yo'o', te kuv̄i ndo'ó sok̄o xa'a' a ñ̄a ch̄ind̄iee' ndo' inḡa ne natiín, süu' jaan' ndii xaa' i sakan' te iin kachi kumi' e' ñ̄a kōo man̄i' e'.

14 Te v̄it̄in ndii, kumi' ndo'ó ñ̄a tiaku ndo', ndisu ne jaan' ndii, k̄oo' a kumi' n̄īa, te naá kivi' kii' k̄oo' a kumi' tu ndo'ó ndii, ne jaan' ch̄ind̄iee' tu ndo'ó xiin' ñ̄a kut̄iak̄u ndo', te iin kachi kumi' e' ñ̄a kōo man̄i' e'.

15 Naa yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ka'án a ndii: “K̄oo' a n̄i ndoo ndoso' nda'a' ne n̄i nakaya kua'a' ñ̄a xax̄i', te n̄i ndee k̄oo' tu a n̄i kuni nuu' ne n̄i nakaya xaku ñ̄a jaan'”, kachi a.

16 Ndisu ch̄ind̄ani va Ndiosí ñ̄a n̄i saka'án a nimá ñ̄ani e' Tito, te n̄i ndi'ni tu ra xa'a' ndo' ndee naa yu'u.

17 Sakan' ñ̄a kii' n̄i ka'an chuun' ndu xiin' ra ñ̄a ku'un ra mii' ndiee' ndo' ndii, n̄i ka'an yu'u' ra, süu' jaan' ndii xiin' ñ̄a ka'án nimá mii' ra te kua'an ra ikan'. Sakan' ñ̄a ndi'ni va ra xa'a' ndo'.

18 Te n̄i ti'vi' tu ndu inḡa ñ̄ani e' xiin' Tito jaan', te ñ̄ani e', te n̄i ti'vi' ndu jaan' ndii, sakuu' xaan' mii' nakayá ne yivi' xa'a' Jesús ndii, ka'án va'a va ne jaan' xa'a' ra xa'a' ñ̄a xaa' va'a ra chuun nuu' Ndiosí xa'a' tu'un va'a.

19 Te siin' tuk̄u ndii, ñ̄ani e', te kua'an xiin' Tito jaan' ndii, ne nakayá yo'o' xa'a' Jesús n̄i nakax̄in ñ̄a'a', te ku'un tu ra xiin' ndu kii' ku'un ndiaka ndu ñ̄a n̄i kaya ne ta'an' e'. Te ñ̄a xaa' ndu kaa' ndii, xaa' ndu a te nat̄iin mii' xto'o e' ñ̄a xaka'nu'

ñā'a' e', te xaa' tu ndu a, te nia'a ndu ñā ndi'ni xna'a ndu xa'a' ne natiín.

²⁰ Xaa' tu ndu sakan', kuachí ndii kúní ndu ñā ka'an kiní ndee iin ne yivi' xa'a' ndu xa'a' ñā kaya ndu tumaní' chie jaan'.

²¹ Sakan' na kuii' xaa' ndu ñā nduxa', te xachuun' ndaku ndu nuu' xto'ó e' Ndiosí xiin' nuu' ne yivi'.

²² Te ti'vi' ka tu ndu inga ka ñani ta'an' e' xiin' te uvi ta'an jaan'. Te ñani e', te ti'vi' ndu jaan' ndii, xa ki'in' ichi' ni nia'a ra ndu'u ñā xachuun' ndaku xna'a ra chuun nuu' Ndiosí, te vitin ka vi' ndi'ni ra xa'a' ndo', sakan' ñā ini ra xini ra ndo'ó.

²³ Te ñani e' Tito ndii, xa xini ndo' ñā iin te xachuun' inga' xiin' i xa'a' ñā va'a mii' ndo'ó nduu' ra. Te inga ka tukú uvi ta'an te ta'an' e' ndii, ne nakayá xa'a' Jesús ni tianu' ñā'a'. Te sakan' tu xiin' nda'a' te jaan' natiiin mii' Cristo ñā tiin' ka'nu'.

²⁴ Xa'a' a jaan' na nia'a na ndo' te jaan' ñā ndani xna'a ñā'a' ndo', te kuni na ne nakayá xa'a' Jesús, ne ni ti'vi' ñā'a', ñā ndani xna'a ñā'a' ndo', te kuni tu nia ñā ni ka'an va'a saka ndu xa'a' ndo' nuu' nia.

9

¹ Te xa'a' xu'un' ñā nakayá, te chindíee' e' ne nduu' kuenta Jesús xiin' e', ne natiín ndii, kúní a ñā ke'i ka i ñā jaan' nuu' ndo'.

² Kuachí ndii xa xini yu'u ñā kuni va ndo'ó chindíee' ñā'a' ndo'. Xa uun ni te ka'an va'a i xa'a' ndo' nuu' ne ndiee' nuu' ñu'u' Macedonia yo'o'. Ka'an i ñā ndo'ó, ne ndiee' nuu' ñu'u' Acaya ndii, xa ndee kuiya ndi'i vi' ni xa'a' ndo'

kaya ndo' xu'un' xa'a' ne natiín jaan' te chindíee' ña'a' ndo'. Xa'a' a ña yoo tu'va ndo' te saa ndo' ña jaan' ndii, kua'a' va tu ne Macedonia ni kuni chindíee' ña ne jaan'.

³ Ndisu ti'vi' i te ta'an' e' yo'o' saa' iin kii' te ka'an' va'a saka i xa'a' ña xaa' ndo' jaan'. Sakan' te koḡ tu'va xna'a' ndo' xiin' xu'un' ña kaya ndo' jaan'.

⁴ Saa' iin kii' ku'un sava ne ta'an' e', ne ndíee' nuu' ñu'u' Macedonia yo'o', xiin' i mii' ndíee' ndo', te kuni ña ña kuasa' yoo' tu'va ndo' xiin' xu'un' jaan', te kuka'an ndu nuu' ña xa'a' a ña iní va ndu xini ndu ndo'ó, ndisu kuka'an ka vi' nuu' ndo'ó.

⁵ Xa'a' a jaan' na ni kuni a ña ka'an nda'vi i xiin' ñani ta'an' e' yo'o', te koni'i ichi' ra ku'un ra mii' ndíee' ndo', te chindíee' ra ndo'ó te kaya ndo' xu'un' ña xa ni ndoo ndo' kuento taxí ndo', te kunduu a ña ni ka'an nimá mii' ndo' taxí ndo', te kunduu a ña xikán u'vi ndu'u nuu' ndo'.

⁶ Ndisu naka'an' ndo' ña yo'o' ndii: “Yoo ka sie chi'i' ndii, sie tu ña'a nakaya ña, te yoo ka kua'a' chi'i' ndii, kua'a' tu ña'a nakaya ña.”

⁷ Te i'in ndo' ndii, kuni a ña taxí ndo' saa ka ni ka'an nimá mii' ndo', te kusuchi' iní ndo' kii' taxí ndo' a, ni ndee taxí tu ndo' a xa'a' a ña tiin' u'vi ne yivi' ndo'ó. Kuachí ndii ndani Ndiosí ne va'a kuni te taxí ña ña jaan'.

⁸ Te ña ndíee' koḡ chukuu' nduu' tu Ndiosí, mii' tuku' a jaan' sañu'u' va ndo'ó, te koḡ' ndee iin ña'a kundo'o ndo' xa'a', te koḡ ña kuni a kutiaku ndo' saa kivi', te ndee ñani a te chindíee' ka ndo' xiin' ña jaan' ne koḡ' a kumi'.

9 Naa yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ka'án a xa'a' ne va'a nimá ndii:

Ni taxi kua'a' nja ña'a nja nda'a' ne nda'vi kuu',
te naka'an' Ndiosí ndee ndi'i' ni kivi' ña ni
xachuun' ndaku nja jaan'.

Sakan' yoso' a.

10 Te Ndiosí nduu' ña taxi' tikin' te chi'i' ne yivi'
a, te suvi tu a taxi' ña xaxi' e', sakan' na kuii'
taxi tu a ña nakaya kua'a' ka ndo' ña'a ndo' ña
ni chi'i' ndo', te sañu'u' kua'a' ka a ndo'ó, te kuvu'
chindiee' ka ndo' ne natiín.

11 Sakan' te kumi' ndo' sakuu' nuu' ña vika', te
kuvu' chindiee' ndo' kua'a' ka ne nda'vi kuu'. Te
ña taxi ndo' nda'a' ndu'u' jaan', te xaxa' ndu a,
saa sakan' te kua'a' ka tu ne yivi' taxi ña chindani
Ndiosí xa'a' ña jaan'.

12 Kuachí ndii, xiin' tumani' ña chindiee' ndo'ó
ne ta'an' e' jaan' ndii, süu' ne jaan' kuiti' taxi'
ndo' ña kuni nuu', süu' jaan' ndii xandieni tu
ña'a' ndo', te taxi va nja ña chindani Ndiosí.

13 Sakan' ña kij' natiín ne jaan' ña chindiee'
ña'a' ndo' ndii, saka'nu' nja Ndiosí, kuachí ndii
kuni nja saa nia'á ndo'ó ña saxinú xna'a' ndo'
tu'un va'a ña ka'án xa'a' Cristo. Te saka'nu' tu
nja Ndiosí xa'a' a ña taxi' ndo' kua'a' xu'un' te
chindiee' ña'a' ndo', te chindiee' tu ndo' sakuu'
ne natiín.

14 Te sakan' tu ka'an va nja xiin' Ndiosí xa'a' ndo',
sakan' ña ndani nja ndo'ó xa'a' a ña ni sañu'u'
va ña'a' Ndiosí xiin' nda'a' ndo'.

15 Chindani va Ndiosí xa'a' a ña kua'a' va ni
xamani' a yoo', te köo' tu'un ña kuvu' sanakuachi'
e' tumani' jaan'.

10

Naka'án Pablo xa'a' chuun ña ni sakuiso' ña'a' Ndiosí xaa' ra

¹ Ka'án nda'vi yu'u, te nduu' Pablo, xiin' ndo'ó saa nii' xaa' Cristo, ña maso kuu' a, te va'a tu nimá a. Sakan' ña xini i kuento ña ka'án sava ndo' ña iyō va i kiñ' ndu'u' i tein ndo', ndisu kiñ' ndu'u' i tukū xaan' ndii, tiakú xachi' yu'u' i xa'a' ndo', kachi ndo'.

² Xa'a' a jaan' na ka'án nda'vi i xiin' ndo' ña ndüku' ndo' ña tiakú yu'u' i jaan' kiñ' koo i tein ndo', sakan' ña xa yoo nditunñi i ña ka'an kaxi' i xiin' ne tiin' kuachñi ndu'u' jaan', ña ka'án ña ña xika' ndu ndee naa xika' ne nduu' kuenta iin yivi'.

³ Kuachñi ndii, tee' ndee te yivi' iin yivi' nduu' ndu ndii, kün̄ta'an' ndu naa kün̄ta'an' ne yivi' iin yivi' yo'o'.

⁴ Kuachñi ndii, ña tiin' ndiaa ndu te kün̄ta'an' ndu ndii, süu' naa ña tiin' ndiaa ne yivi' iin yivi' nduu' a, süu' jaan' ndii ndiee' miñ' Ndiosí nduu' a. Te kumi' a ndiee' te sanduxín a ña ndiee' ña ndiva'a,

⁵ te xiin' ña jaan' sandoñu'u' ndu ña xini tuní xini xa'an' ña kumi' ne yivi' iin yivi'. Te ña jaan' taxi' tu ndiee' ndu, te sanduxín ndu sakuu' ña ka'án ñuñu' ña, te xikuita'nú ña nuu' ña ka'án xa'a' Ndiosí. Te ña jaan' tu taxi' ndiee' ndu, te nakasi ndu sakuu' ña xanini ne yivi' iin yivi', te kixin ndiakā ña'a' ndu nuu' Cristo, te kandixa' ña'a' ña.

6 Te x̄a yoo t̄u'v̄a nd̄u t̄e s̄ando'o' nd̄u s̄akuu' n̄e x̄aso'o' nuu' Cristo k̄ij' kun̄i nd̄u ñ̄a x̄a n̄i k̄and̄ixa' ñ̄a'a' s̄akuu' ndo'ó.

7 Chuun x̄a'a' v̄a ndo' s̄āa kuu' n̄e yiv̄i'. Naa' tuu yoo k̄a ñ̄a xin̄i kaxi' n̄j̄a ñ̄a kuenta Cristo nduu' n̄j̄a ndii, kun̄i a ñ̄a nakun̄i t̄u n̄j̄a ñ̄a kuenta Cristo nduu' t̄u ndu'u.

8 Tee' ndee ndee v̄āa' nd̄iee' k̄a ka'án chuun' yu'u vit̄in x̄a'a' a ñ̄a n̄i tax̄i x̄to'o' e' nd̄iee' jaan' nda'a' i ndii, kūasa' ka'an' nuu' i. Sakan' ñ̄a n̄i tax̄i a nd̄iee' jaan' nda'a' i t̄e s̄akua'nu' i ndo'ó nuu' ichi' Jesús, t̄e süu' n̄i tax̄i a nd̄iee' jaan' nda'a' i t̄e sat̄ivi' i ndo'ó, n̄e in̄i xini ñ̄a'a'.

9 Te k̄un̄i i ñ̄a kan̄in̄i ndo' ñ̄a tee' kuni saȳi'vi i ndo'ó xiin' tut̄u, ñ̄a n̄i t̄i'vi' i kua'an' nda'a' ndo'.

10 Kuach̄i ndii, xini i kuento ñ̄a ka'án sava ndo' ndii, vixi v̄a t̄e saxinú e' ñ̄a n̄i ke'i i nuu' tut̄u jaan', t̄e nd̄iee' v̄a t̄u ka'án ñ̄a yoso' nuu' a, ndis̄u k̄ij' yoo i tein̄ ndo' ndii, iyo v̄a i t̄e k̄üvi' t̄u ndatun' ka'an' i, kachi ndo'.

11 Sakan' na k̄uii' kun̄i i ñ̄a k̄undan̄i t̄u t̄e ka'án sakan' x̄a'a' i ñ̄a s̄āa nii' n̄i ke'i nd̄iee' i nuu' tut̄u yo'o' k̄ij' ndu'u' xika' i ndii, nii' sakan' t̄u nd̄iee' ka'an' i xiin' ndo' k̄ij' koo i mii' ndiee' ndo'.

12 Sakan' ñ̄a k̄oo' kivi' s̄āa nd̄u naa xaa' t̄e ka'án v̄a'a x̄a'a' m̄ii' jaan', n̄i ndee n̄akata xiin' mii' t̄u nd̄u xiin' t̄e jaan', kuach̄i ndii t̄e ka'án v̄a'a x̄a'a' m̄ii' jaan', t̄e x̄a xiin' ta'an' m̄ii' t̄u r̄a nakata' xiin' mii' r̄a ndii, in̄i t̄e k̄üu' kaxi' nduu' r̄a.

13 Ndis̄u ndu'u' ndii, k̄a'an v̄a'a nd̄u x̄a'a' chuun' ñ̄a xaa' nd̄u ya'a k̄a t̄e sakan' s̄āa kun̄i Ndiosí, süu' jaan' ndii Ndiosí nduu' ñ̄a n̄ia'á ndu'u' s̄āa kun̄i a s̄āa nd̄u chuun' nuu' a, t̄e ñ̄a jaan' t̄u n̄i x̄āa sakan', t̄e n̄i x̄āa nd̄u ndee mii' ndiee' ndo'ó.

14 Xi'na ndu ni xa'an mii' ndiee' ndo' ña nuu', sakan' na kuii' kuasa' ya'a ndu ña kuni Ndiosí saa ndu. Kuachí ndii xi'na ndu ni xa'a' ka'an ndoso' tu'un va'a ña ka'an xa'a' Cristo nuu' ndo'.

15 Kuasa' ka'an va'a ndu xa'a' mii' ndu xa'a' chuun ña ni xaa tuku te yivi', süu' jaan' ndii ndiatu' ini ndu ña saa ña kua'an kua'nu ka ña ini ndo'ó xini ndo' Jesús, te kuví kua'a' ka ndo' kumi' ndu ña ndiee' nuu' saa kuni Ndiosí sachuun' ndu.

16 Te ndiatu' tu ini ndu ña ku'un ka'an ndoso' ndu tu'un va'a jaan' xika' ka te mii' ndiee' ndo'ó, mii' tia'an ku'un ndee jin te yivi', te sakan' ka'an va'a ndu xa'a' mii' ndu xa'a' chuun ña ni xaa tuku te yivi'.

17 Sakan' ña yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ka'an a ndii: "Naa' kuni ka'an va'a yoo ka xa'a' mii' nia ndii, ndee chaa' ka na ka'an va'a nia xa'a' ña ni xaa xto'ó e' Ndiosí xa'a' nia." Sakan' yoso' a.

18 Kuachí ndii, süu' ne ka'an va'a xa'a' mii' nduu' ne keta' va'a nuu' xto'ó e' Ndiosí, süu' jaan' ndii ne ka'an va'a mii' ña jaan' xa'a' nduu' ne keta' va'a nuu' a.

11

1 Ndiatu' ini i ña kundieni xini' ndo' kuni ndo' yu'u, tee' ndee ka'an i ndee naa jin te küu' kaxi'. Va'a ka na kundieni xini' ndo' kuni ndo' yu'u.

2 Kuachí ndii, ña xakuiñu yu'u ndo'ó ndii, ndee nda'a' Ndiosí kuaxi a. Sakan' ña xa ni chituni i ña xiin' jin ndaa' kuiti' te yivi' tunda'a' ndo' saa i, te te yivi' jaan' ndii, Cristo nduu' a. Sakan' na kuii' kii' kundia'ka i ndo'ó nuu' a ndii, kuni a ña

ndoꝝ koꝝ ndo' ndee naa iin ña'a' ña ndu'u' sie ndee xaa' kivi' ña tunda'a' a'.

³ Ndisu xika' nimá i ña naa ni xaa koꝝ ni xini xa'an' ri' Eva ndii, kuein' tu kunj xa'an' te jaan' ndo'ó, te sasana' ra xini' ndo', te nakoo ndo' ña ita' ni'i ndo' ichi' Cristo.

⁴ Sakan' ña ndo'ó ndii, kundieni manj xini' ndo' kuu' yoo ka kuaxi ka'an ndoso' siin' nuu' ndo' xa'a' Jesús, te sakan' ña xa ni ka'an ndoso' ndu nuu' ndo' xa'a', te natiin' tu ndo' inga espíritu siin' te sakan' Espíritu Santo, ña xa ni natiin' ndo', te natiin' ka tu ndo' inga nuu' tu'un siin' te sakan' tu'un va'a, ña xa ni ka'an ndoso' ndu nuu' ndo'.

⁵ Te kuasa' tuu yu'u ña te xanuu' ka nduu' i te sakan' te ka'an mii' ña nduu' ra te chuun va ka'an ndoso' jaan'.

⁶ Tee' ndee süu' iin te chuun va xiin' kuento nduu' i, ndisu kumi' i ña chuun xaa' ña ndichi ña ni taxj Ndiosí. Te ña jaan' ndii, xa ki'in' ichi' xi nia'á ndu a nuu' ndo'.

⁷ Kuein' tuu ndo' ña ni xaa i kuachj ña ni ki'in i xu'un' nda'a' ndo' kij' ni sania'á i ndo'ó tu'un va'a ña ka'an xa'a' Ndiosí, sakan' ña ni sanuu' xiin' mii' mii' i te kanj'i i ndo'ó.

⁸ Te nda'a' tuku ti'vi ne nakaya xa'a' Jesús ni ki'in i xu'un', te ni sania'á i ndo'ó.

⁹ Kij' ni ndu'u' i mii' ndiee' ndo' ñaa', te kij' ni kunj yoo ka nduu' ña'a nuu' i ndii, koo' kivi' ni xa'an i vi'e ndee iin ndo' te kakan e nuu' ndo', sakan' ña ne ta'an' e', ne nduu' kuenta Jesús, ne ni kije ñu'u' Macedonia yo'o', ni chindiee' yu'u xiin' ña tiaku i. Te ni xanduxa' i, te ni xikan i ña'a nuu' ndee iin ndo', te ni ndee kakan tu e'

nuu' ndo'.

¹⁰ Saa nii' xiní kaxi' yu'u ña xiní xna'a i ña ndixa xa'a' Cristo ndii, nii' sakan' tu xiní kaxi' i ña ndee iin ne ndiee' nuu' ñu'u' Acaya ñaa' kúvi savikuiín yu'u, te naqoo i ña va'a kuni i xa'a' ña ki'in' i xu'un' te sania'á i ndo'ó.

¹¹ Tee' kuein' tuu ndo' ña xaa' i sakan' xa'a' a ña ndani i ndo'ó. Kuasa' xachi' sakan' ran', xiní Ndiosí ña ndani kua'a' i ndo'ó.

¹² Ndisu yu'u ndii, saa na xaa' i ña xa xaa' i jaan', sakan' te koo' xachi' a kuví ka'an ninu te ñuñu' xa'a' mii' ra xa'a' ña jaan', te nakata' xiin' mii' ra xiin' ndu.

¹³ Sakan' ña te jaan' ndii, te ka'an ndoso' tun vixi kuiti' nduu' ra, te xini xa'an' ra ndo'ó ka'an ra ña te tianu' Cristo sania'á ichi' a nduu' ra, kachi ra.

¹⁴ Te koo' a nandaní e' xa'a' ña xaa' te jaan' sakan', kuachí ndii sakan' tu xaa' mii' ña ndiva'a sananduu' xiin' mii' a ndee naa ángele, ña yi'é.

¹⁵ Xa'a' a jaan' na kuii' koo' a nandaní tu e' xa'a' ña xaa' te xika' nuu' nuu' ña ndiva'a jaan', ña sananduu' xiin' mii' ra ndee naa te ka'an ndoso' xna'a' xa'a' ña ndaku. Ndisu kivi' so'o' ndi'i' ndii, ku'un' ra vi'e tundo'o' mii' xata'an ku'un' ra xa'a' ña xaa' ra ña jaan'.

Yo'o' ka'an Pablo ña ndo'o' ra xa'a' a ña nduu' ra te ka'an ndoso' tu'un' va'a xa'a' Jesús

¹⁶ Tuku ni ka'an i xiin' ndo' ña ndee iin ndo' kaniñi ña te küu' kaxi' nduu' i, ndisu tee' ndee sakan' nduu' a ndii, natiiin ndo' yu'u kaa' sakan', te sakan' kuví tu ka'an va'a yu'u xa'a' mii' i sie.

17 Te ña xito' ka'an i yo'o' ndii, süu' xto'o e' ni ka'an chuun' a xiin' i, süu' jaan' ndii ka'an i ndee naa iin te küu' kaxi', te kuvj' ka'an va'a i xa'a' mji' i.

18 Xa'a' ña yoo va te ka'an va'a xa'a' mji' xa'a' ña kuu' mji' ra ndii, kuvj' tu saa yu'u sakan'.

19 Tee' ndee tuu ndo' ña ne kuu' kaxi' nduu' ndo' ndii, kundieni xini' ndo' kuu' te küu' kaxi' jaan'.

20 Sakan' ña kundieni xini' ndo' kuu' ndee te tiachuun' ndo'ó, te xa nda'a' ndo'ó tiaku ra, te xini xa'an' tu ra ndo'ó, te sakan' tu xachié xiin' mji' ra nuu' ndo', te ndee sa'ndia' ra nuu' ndo'.

21 Ka'an' va nuu' i ka'an' i xiin' ndo' ña ndu'u ndii, ya'a kuie ni kuvj' ndu xiin' ndo', sakan' na ni xaa' ndu naa xaa' te jaan'.

Ndisu naa inga te yivi' ka'an va'a xa'a' mji' ndii, sakan' tu saa yu'u, tee' ndee ña küu' kaxi' nduu' ña jaan'.

22 ¿Ñáá te vi'e hebreo nduu' te jaan', kachi ra? Suvj' tu yu'u. ¿Ñáá te ñuu Israel nduu' te jaan', kachi ra? Suvj' tu yu'u. ¿Ñáá te vi'e Abraham nduu' te jaan', kachi ra? Suvj' tu yu'u.

23 Ka'an te jaan' ña te xika' nuu' nuu' Cristo nduu' ra xtun, yu'u ka vi' te sakan' te jaan'. Tee' ndee ka'an i ndee naa iin te küu' kaxi', xa kua'a' ka ni xachuun' yu'u te sakan' te jaan', te xa kua'a' ka tu ichi' xi xaxi' i nda'a' te yivi' te sakan' te jaan', xa kua'a' ka tu ichi' xi naá i vi'e ka te sakan' te jaan', sakan' tu xa kua'a' ka ichi' xa yoo i kuvj' i te sakan' te jaan'.

24 U'un ta'an ichi' xa ni suku' yo'o' te Israel yu'u. Te i'in ichi' jaan' ndii, oko xa'un kumi' ichi'

n̄i s̄uku' r̄a ā īin' ī.

25 Un̄i ta'an̄ īchi' x̄a n̄i s̄uku' nduku' t̄e yivi' yu'u, t̄e īin̄ īchi' n̄i kuun̄ yuu' t̄u t̄e yivi' yu'u, t̄e s̄akan' t̄u x̄a un̄i ta'an̄ īchi' x̄a n̄i ndeka'nu' tundo'o' mii' kua'an̄ ī nuu' m̄in̄i ka'nu', t̄e n̄i ndoo' ī nuu' t̄ikui m̄in̄i ka'nu' jaan' īin̄ ndaa' kivi' xiin' īin̄ ndaa' ñuu.

26 X̄a kua'a' v̄a xaan' xi xa'an̄ ī, t̄e ki'in' it̄ia xi xka'ndia ī xiin' kua'a' tundo'o'. Xi ndokuein' ī xaa' t̄e kui'na', t̄e s̄akan' t̄u xi ndokuein' ī xaa' t̄e ñuu' mii' ī, t̄e x̄a xi ndokuein' t̄u ī xaa' t̄e tuku'. S̄akan' t̄u xi ndokuein' ī ñuu' ka'nu', uun̄ mii' taxin' kaa', uun̄ nuu' m̄in̄i ka'nu', t̄e x̄a xi ndokuein' t̄u ī t̄ein̄ t̄e xini xa'an' ka'an̄ ña t̄e xika' īchi' Jesús xiin' e' nduu' r̄a.

27 X̄a kua'a' v̄a t̄u xi xachuun' ī, s̄akan' na n̄i xavi v̄a ī, t̄e x̄a kua'a' t̄u īchi' n̄i kixin̄ ī ndee' sie, t̄e ki'in' t̄u īchi' n̄i xi'i v̄a ī soko, t̄e n̄i ichi' t̄u ī t̄ikui, t̄e x̄a ki'in' t̄u īchi' n̄i xixi ī ndee' sie s̄akan' na n̄i yoo' nditia ī, t̄e s̄akan' t̄u x̄a ki'in' īchi' n̄i yoo' toto ī, t̄e n̄i xin̄i vixin̄ v̄a ī.

28 T̄e süu' x̄a ña jaan' kuiti' ndo'o' ī, süu' jaan' ndii saa' kivi' kua'an̄ ndi'ni' kua'a' ka ī xa'a' s̄akuu' ne' nakaya' xa'a' Jesús.

29 S̄akan' na kuii' kij' köo' ndiee' sava' ndo'ó nuu' īchi' Jesús ndii, ndee' naa köo' t̄u ndiee' yu'u, t̄e kij' kaviko' ne' yivi' yoo' ka' nduu' ndo'ó t̄e xaa' ndo' kuachi' ndii, sanasaá' v̄a n̄ia yu'u.

30 Naa' yoo' īin̄ xa'a' ña kuní a' ka'an̄ v̄a'a ī xa'a' m̄ii' ī ndii, kuv̄i saa' ī s̄akan' xa'a' a' ña nia'á ña köo' xachi' ndiee' ī.

31 S̄akan' ña Ndiosí, ña xata'an̄ saka'nu' e' ndee' ndi'i' n̄i kivi', yuva' xto'o' e' Jesucristo, xiní ña süu' xini xa'an' ī.

³² Kij' nĭ xika ĭ ñuu Damasco ndii, ĭin te nĭ xa'ndĭa chuun' nuu' ñuu jaan', te nĭ chĭndu'u' rey te nani' Areta ndii, nĭ ka'an chuun' ra xiin' te xito' yi'e' ñuu jaan', ndiaa nĭ te natĭin ra yu'u.

³³ Ndisu nĭ chĭndĭee' sava ne yivi' yu'u, te nĭ keta ĭ toko' nama ñuu jaan' mii' yoo ĭin ventana. Nĭ sko'ni' nĭa yu'u tixĭn ĭin ĭka', te nĭ nuu ĭ. Sakan' te nĭ kuvĭ nĭ kaku ĭ nda'a' te ñuu jaan'.

12

Ka'an Pablo xa'a' ña nĭ satuvi xto'o e' nuu' ra xiin' xa'a' ña ndo'o' ra

¹ Ña ndaku nduu' a ña koo' xata' a ña ka'an va'a e' xa'a' mii' e', ndisu yu'u ndii, kunĭ a ña ka'an ĭ xa'a' ña nĭ satuvi xto'o e' nuu' ĭ xiin' ña nĭ sakuni' a yu'u.

² Xinĭ yu'u ĭin te yivi', te ĭin xini Cristo, ña xa kua'an uxĭ kumi' kuiya ndii, nĭ naka ña'a' Ndiosĭ ndee ndivi' unĭ, ndee mii' ndu'u' a. Xinĭ ĭ naa' nĭ xa'an ra xiin' ñu'u' nde'ĭ ra, uun xiin' nimá kuĭtĭ' ra nĭ xa'an ra. Xinĭ yu'u. ĭin ndaa' Ndiosĭ kuĭtĭ' xinĭ ña jaan'.

³ (Xinĭ ĭ naa' nĭ xa'an ra xiin' ñu'u' nde'ĭ ra, uun xiin' nimá kuĭtĭ' ra nĭ xa'an ra. Xinĭ yu'u. ĭin ndaa' Ndiosĭ kuĭtĭ' xinĭ ña jaan'.) Ndisu xinĭ yu'u xa'a' te yivi' jaan'

⁴ ña nĭ naka ña'a' Ndiosĭ ndee ndivi' mii' ndu'u' a, mii' ndatun' xava'a kaa'. Te ĭkan' nĭ xĭnĭ so'o ra tu'un ña xinĭ mii' kuĭtĭ' Ndiosĭ ka'an a, te koo' ndee ĭin ne yivi' ne kandeĭ' ka'an ña jaan'.

⁵ Xa'a' te yivi' jaan' ndii, kuvĭ ka'an va'a ĭ, ndisu saa ĭ sakan' xa'a' mii' ĭ. Sakan' ña xa'a' mii'

i ndii, ka'an va'a i xa'a' ña nia'á ña köo' xachi' ndiee' i kujti'.

⁶ Sakan' na kuii' tee' ndee ka'an va'a i xa'a' mji' i ndii, süu' iin te küu' kaxi' kunduu i, kuachi' ndii ña ndaku nduu' a ka'an i. Ndisu xaa' i ña jaan', sakan' te kanini ne yivi' xa'a' i ña iin te koo' chukuu' ya'a ka nduu' i te sakan' saa xini ne jaan' xaa' i, uun te sakan' ña xini so'o nia ka'an i.

⁷ Te koto ka ka'an va'a ya'a i xa'a' mji' i xa'a' ña ndatun' koo' chukuu' ña ni xini i, ña ni nia'a Ndiosí nuu' i jaan' ndii, ni kan iin ña u'vi iin' i ndee naa ki'vi iñu', te ña xika' nuu' nuu' ña ndiva'a nduu' ña sando'o' yu'u jaan', sakan' te ka'an va'a ya'a i xa'a' mji' i.

⁸ Te xa uni ichi' ni ka'an nda'vi i xiin' xto'o e' Ndiosí ña tava' ña'a' a,

⁹ ndisu ni ka'an a xiin' i ndii: “Ña kundani i yo'ó kujti' nduu' ña kuni nuu' un', sakan' ña ña ndiee' i ndii, nia'á va'a ya'a ka a kij' köo' ña ndiee' ne yivi'”, ni kachi a. Xa'a' a jaan' na ndee chaa' ka va'a kuni i, te ka'an va'a i xa'a' ña nia'á ña köo' ña ndiee' i, sakan' te nia'a va'a ka i ña ña ndiee' Cristo xiko ni'i' yu'u.

¹⁰ Sakan' na kuii' va'a kuni i kij' köo' ña ndiee' i, uun kij' ka'an kini ne yivi' xiin' i, uun kij' natiin i, uun ki' mji' kuu' ne yivi' xiin' i, uun kij' ndo'o' i xa'a' a ña xaa' i chuun nuu' Cristo. Sakan' ña kij' köo' ka ña ndiee' i ndii, sakan' te nduu' i te ndiee' ka xaa' Ndiosí.

¹¹ Ni kuu i ndee naa iin te küu' kaxi' kij' ni ka'an va'a i xa'a' mji' i nuu' ndo', ndisu ndo'o kumi' kuachi' xa'a' ña jaan'. Kuachi' ndii ndo'o nduu' ne ni kuni a ka'an va'a xa'a' i, sakan' ña

tee' ndee kōo' nduu' xachi' i ndii, küni kachi' a jaan' ña xanuu' ka i sie nuu' te ka'an mii' ña nduu' ra te चुण va ka'an ndoso' jaan'.

12 Sakan' ña ña nia'á ña te tianu' xna'a Cristo sania'á ichi' a nduu' ndu ndii, ña yo'o' nduu' a, xiin' ña kuie ini ni kundieni ndu nuu' sakuu' ña ndo'o ndu ni xaa ndu चुण ka'nu' mii' ndiee' ndo', te ni xaa tu ndu ña nandanj va ne yivi', te ni xaa tu ndu ña nia'á ña yoo ndiee' Ndiosí xiin' ndu.

13 ¿Ndee ña va'a ni xaa i xa'a' inga ne nakayá xa'a' Jesús, tuu ndo', ña ni xaa' i xa'a' ndo'ó? Suu' ña ni xaa kuiti' i xa'a' ndo' ndii, ña ndee jin ña kutiakü i ni xikan i nuu' ndee jin ndo'. ¿Koo ka'nu' ini ndo' xiin' i naa' jin kuachi' chie va nduu' ña jaan', tuu ndo'!

Ka'an Pablo ña ku'un ndi'e' ra ichi' ña unj ñuu Corinto

14 Koto ndo', xa sakoo' tu'va xiin' mii' i, te ku'un ndi'e' ni tukuu' i mii' ndiee' ndo' ichi' ña unj, ndisu kakan ni tukuu' i ña kutiakü i nuu' ndee jin ndo' vitin. Sakan' ña süu' ña kumi' ndo' xika' ndikün i, süu' jaan' ndii ndo'ó ndi'ni i xa'a'. Sakan' ña jin yuva' ndii, süu' ne kualí si'e ra taxa'a' xu'un' ña kuní nuu' ra, süu' jaan' ndii mii' ra taxa'a' ña kuní nuu' si'e ra jaan'.

15 Te yu'u ndii, xa yoo i sandi'i' i sakuu' ña kumi' i xa'a' ndo' xa'a' a ña ndani i ndo'ó. Te süu' ña kumi' i jaan' kuiti', süu' jaan' ndii ndee mii' ñu'u' nde'i i ndii xa yoo i sanakua'a e xa'a' ña va'a ndo'ó. Tee' ndee na saa kivi' ndani kua'a' ka i ndo'ó ndii, so'o sie ka ndani ndo'ó yu'u i'in kivi' kua'an.

16 Tee' ndee nī xikán i ndee iin ña kuṭiakū i nuu' ndo', ndisu ka'án sava ndo' ña xa'a' ña chuun va i ndii, nī xini xa'an' siki' i ndo'ó.

17 ¿Ñáá tuu ndo' ña nī xini xa'an' i ndo'ó xiin' nda'a' sava ñani e', te nī tivi' i mii' ndiee' ndo' jaan'?

18 Nī ka'an nda'vi i xiin' Tito, te nī tivi' ña'a' i xiin' inga ka ñani ta'an' e', te nī xa'an ra mii' ndiee' ndo'. ¿Ñáá tuu ndo' ña nī xini xa'an' te jaan' ndo'ó? Xini ndo'ó ña iin kachi xanini ndu, te iin ndaa' tu ichi' ndikún ndu.

19 Tee' kusaa' xanini ka ndo' ña ka'án ndu ña jaan' xa'a' ña naka'án ndu xa'a' mii' ndu, süu' sakan' nduu' a, süu' jaan' ndii ka'án i sakan' xiin' ndo' nuu' Ndiosí xa'a' a ña nduu' i te tianu' Cristo. Ne ta'an' maní mii' i, sakuu' ña xaa' ndu jaan' ndii, xaa' ndu a, te kuví kuá'nu na kuá'nu ka ndo' nuu' ichi' Jesús.

20 Sakan' ña xika' nimá i ña kij' xaa' i mii' ndiee' ndo' ndii, kuein' kuasa' ndiee' va'a ndo' saa ndiatu' ini yu'u, tee' kuein' tu nī ndee yu'u ndii, kuasa' naá va'a nimá i xini ndo'ó kij' xaa' i mii' ndiee' ndo' jaan' ndee naa ndiatu' ini ndo'. Sakan' ña tee' kuein' ndiee' tivi' ndo', tee' ndasi' nuu' ndo' xini ta'an' ndo', tee' xi'é ndo' xini ta'an' ndo', tee' nata'vi' ta'an' ndo', tee' ka'án ndo' tun vixi tein ndo', tee' chichi' ndo' ne yivi' xata' ña, tee' ñuñu' tu ndo', tee' so'o nī tu ndo'.

21 Te sakan' tu xika' nimá i ña kij' ku'un ndi'e' i mii' ndiee' ndo' ndii, tee' kuein' ku'ka'an nuu' i nuu' Ndiosí, xa'a' ndo'ó xa'a' kuachi ndo', tee' kuein' kuní a kuaku i xa'a' kua'a' ne nī xaa kuachi saa', te tia'an nama ña nimá ña xa'a' kuachi ña, naa kuu' ña kuu' xe'na' ña, xiin' ña

kumi' n̄a musa n̄a, xiin' ña k̄in̄i kuu' n̄a xiin' iin' n̄a.

13

Ka'án Pablo sāa sāa e', te k̄un̄i e' ña xika' xna'a e' ichi' Cristo

¹ Ña yo'o' nduu' ichi' ña un̄i ña ku'un̄i i mii' ndiee' ndo'. Xiní ndo' ña ka'án tu'un̄i Ndiosí ndii: “Kij' chindu'u' e' kuach̄i xa'a' iin̄ ne yivi' ndii, kuní a ña koō uvi' ta'an', uun̄ un̄i ta'an̄ ne ndieē yu'u', te sakan' kuv̄i k̄un̄ian̄i kuach̄i jaan'”, kachi' a.

² Kij' n̄i xa'an̄ i mii' ndiee' ndo' saa' ndii, xa n̄i sakuni' i ndo'ó, ne n̄i xaa' kuach̄i jaan'. Te vit̄in̄ ña xika' ndu'u' i ndii, sakuni' n̄i tukuu' i yoō ka xaa' ka kuach̄i, xiin' sakuu' ingā ne xa xa'a' xaa' tu a ña k̄undu'u' i te ka'nu' in̄i xa'a' n̄a kij' xaa' tukuu' i mii' ndiee' ndo',

³ sakan' ña kuní ndo' ña nia'a i ndo'ó naa' ndixā xna'a ña Cristo tianu' yu'u'. Te Cristo ndii, kuasa' i' kuu' a jaan' xiin' ndo', süu' jaan' ndii ndiee' xa'ndia chuun' a nuu' ndo'.

⁴ Kuach̄i ndii, tee' ndee koō' ña ndiee' Cristo jaan' kij' n̄i xi'i a nuu' krusín, ndisu vit̄in̄ ndii, xiin' ña ndiee' Ndiosí tiaku a. Te sakan' tu ndu'u' vit̄in̄ ndii, tee' ndee koō' ña ndiee' ndu ndee naa n̄i ndo'o ña jaan' ndii, Ndiosí taxi' tu ña ndiee' ndu'u, te xachuun' ndu tein̄ ndo'ó.

⁵ Chuun̄ xa'a' ndo' naa' ndixā xna'a xika' ndo' sāa ka'án tu'un̄i va'a xa'a' Jesús, te kotō ku'a'a xiin' mii' mii' ndo' nuu' ña jaan'. ¿Ñáá xaa' ka ndo' kuenta ña yoo Jesucristo xiin' ndo'? Te naa' koō' ña nia'á ña yoo ña jaan' xiin' ndo' ndii, koō' a yoo xiin' ndo'.

6 Ndisu ndiatu' *ini* yu'u ña xini' ndo' ña ndu'u ndii, yoo ña nia'á ña yoo a xiin' ndu.

7 Te ka'an va ndu xiin' Ndiosí xa'a' ndo' ña sãa ndo' ndee *jin* ña ña'a. Ndisu süu' xaa' ndu sakan' xa'a' ña kuni' ndu ña ka'an va'a ne yivi' xa'a' ndu, süu' jaan' ndii xaa' ndu sakan', te sãa ndo'ó ña va'a, tee' ndee kanini' ne yivi' ña koo' ña nia'á ña yoo ndiee' Cristo xiin' ndu.

8 Kuachi' ndii koo' kivi' nakasi' ndu ña ndixa xa'a' Cristo, süu' jaan' ndii chi'ni' xiin' mii' kuiti' ndu xa'a' ña ndixa jaan'.

9 Xa'a' a jaan' na va'a va kuni' ndu ña ndu'u koo' ndiee', te ndo'ó nduu' ne yoo ka ndiee'. Te ka'an ka ndu xiin' Ndiosí ña na taxi' na taxi' a ña so'o xinu xachi' ndo' sãa nii' kuni' a.

10 Sakan' na kuu' ke'i i tutu yo'o' ña kuni' ka xaa' i mii' ndiee' ndo', sakan' te kii' xaa' i ñaa' ndii, xaku ndiee' kuu' i xiin' ndo' xiin' ndiee' ña ni taxi' xto'o e' nda'a' i. Sakan' ña süu' ni taxi' a ndiee' nda'a' i te sanduxin' i ndo'ó, süu' jaan' ndii ni taxi' ña'a' a te saku'nu' i ndo'ó nuu' ichi' Jesús.

Ña ndeji' Pablo so'o' ndi'i'

11 Ne ta'an' man'i' i, mii' so'o' ndi'i' yo'o' ndii, ka'an ka i xiin' ndo' ña sii' kundiee' ndo', te saxinu tu ndo' ña kunduu' xachi' ndo' sãa kuni' Ndiosí, te na sandieni' ta'an' tu ndo' xiin' ña ka'an i yo'o'. Sakan' tu jin ndaa' kunaan' nimá sakuu' ndo', te kundiee' man'i' xiin' ta'an' ndo'. Te sakan' Ndiosí, ña ndani' yoo', te taxi' tu a ña man'i' a yoo xiin' e', na koo' na a xiin' ndo'.

12 Chito nuu' ta'an' ndo' kuenta Jesús, te xiin' ña jaan' nakuatu' ta'an' ndo'.

13 S̄akuu' nē nduu' kuenta Jesús, nē ndiee' yo'o', ti'vi' cha'an' ndo'.

14 Tē na sañu'u' na xto'o e' Jesucristo s̄akuu' ndo'ó, tē na koō t̄u ñā ndanī Ndiosí xiin' ndo', tē s̄akan' t̄u na kund̄ieē t̄i'vī s̄akuu' ndo' xaa' Espíritu Santo. S̄akan' na kund̄uū a.

**El Nuevo Testamento en el Mixteco de
Ayutla**
**Mixtec, Ayutla: El Nuevo Testamento en el Mixteco
de Ayutla New Testament**

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ayutla Mixtec

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source
files dated 29 Jan 2022

7e4f3497-fb83-5234-ac91-e00e1d534904